

مراد ساحر ۽ رجانڪاري: ننگدي ۽ پوڪاري وانشت

محمد عاصم زهير

ايم فل اسڪالر شعبه بلوچي جامعہ بلوچستان

Abstract

Murad Sahir is considered to be one of the prominent poets in the Balochi literature. He introduced himself as a unique poet among the contemporary Baloch poets. Apart from Poetry, he was a great translator, short story writer and a critical writer. This paper finds out achievements of Murad Sahir as a poet, translator, short story writer and critical writer.

پڃار:

مراد ساحر سري دور ۽ لبزانت ۽ شاعر ۽ ات لپهي رد ۽ ديروي پسندي ۽ ليڪه ۽ گون سيادي ڪنت ۽ آئي ها آزمائڪاراني آزمائڪ رجانڪ انت ڪه آئي ۽ لپهي تب ۽ گون نزيڪي ڪن انت ۽ سر جمين رجانڪ ڪر تگين چارده انت۔ نوڪين بلوچي لبزانت ۽ رجانڪاري ۽ بنڪي درور ۽ مثال انت۔ اے دروراں رجانڪ ۽ ربيت ردم زور ايت ۽ رجانڪ ۽ معيار ۽ گيشواري ۽ ڪسانين لکي بوت ڪن انت۔

مراد ساحر ۽ شاعري ۽ آزمائڪ نبيسي ۽ ابيد ”رجانڪ“ ۽ پڙ ۽ هم ڪار ڪنگ ۽ جهده ڪر تگ۔ چوناهيگار رجانڪ ارزانين ڪاره نه انت پده ساچشت ۽ رجانڪ دو هم نڪس گرانين ڪاره۔ بلتے اے گرانين ڪاره ارزان ڪنوڪ ساحر ۽ عشق ۽ مهر بوتگ۔ اگاں نالس مردم اے بار ۽ زرت نه ڪنت۔ ساحر ۽ رجانڪ ڪر تگين آزمائڪاں چه نه تهنامارا۔ رجانڪاري ۽ ازم ۽ چه آشنائي رس ايت بلڪين آئي ۽ تب ۽ هون وانت ڪن ايس، آئي ۽ فڪر ۽ فلسفه ۽ باره ۽ زانت سر پدي رس ايت چه ايشي ۽ ابيد ساحر ۽ رج اتگين آزمائڪاں په نوڪين رجانڪاراں سڪين ۽ بلوچي لبزانت ۽ رجانڪ ۽ سو گهين ڪاره ۽ متاگ بوت ڪن انت۔

جتا تائين تاڪ ۽ ماهتاڪاں مراد ساحر ۽ رجانڪ آزمائڪاں، نبيڪاراني نام ۽ سر شون اے وڙ ۽ انت۔

- 1: شاعر ء وصیت (بے نام) ماھتاک اومان اکتوبر، نومبر، 1959، تاکدیم۔ 5-8
- 2: شاعر ء مرک (خلیل جبران) ماھتاک اولس مئی، 1962، تاکدیم۔ 36-37
- 3: جو ریں الہان (خلیل جبران) ماھتاک اولس مئی، 1963، تاکدیم۔ 24-26
- 4: امیت ء ورنائی (خلیل جبران) ماھتاک اولس جنوری، 1976، تاکدیم۔ 84-86
- 5: شاھیں ء سوت (میکسم گورکی) ماھتاک اولس مئی، 1968، تاکدیم
- 6: گل نسا (فہمیدہ اختر) ماھتاک اولس جولائی، 1970، تاکدیم۔ 28-30
- 7: زردیر انت (کرشن چندر) کچین آزمانک، رد ء بند، حکیم بلوچ، 1970، تاکدیم۔ 106.
- 8: میل / ہیر و آف سویت یونین (دو جاہ ء دگہ دگہ ناماں چھاپ بوتگ (ٹالسٹائی) ماھتاک اولس جنوری 1974، تاکدیم 15-18
- ماھتاک بلوچی لبزانک نومبر، دسمبر، 1991، تاکدیم۔ 51-52
- 9: موز ء پوست (امر تاپر تیم) ماھتاک بلوچی لبزانک 1993 اکدیم 33-37
- 10: بختاور (امر تاپر تیم) ماھتاک بلوچی، دسمبر 1993، تاکدیم۔ 47-50
- 11: گوازنزگ (کرشن چندر) ماھتاک لبزانک جنوری، 1994، تاکدیم 83-88
- 12: بو (امر تاپر تیم) ماھتاک بلوچی اپریل، 1994، تاکدیم۔ 33-40
- 13: کافر (نیمس کھرل) ماھتاک بلوچی مئی، 1995، تاکدیم۔ 33-40
- 14: ہوز (علا الدین الآزاد)

پٹ ء پول ء ردادر ستیں رجائک آزمانک چارده آنت اولی ”شاعر ء وصیت“ انت نبشتہ کار ء نام نبیسگ نہ بوتگ ء گلدی
 ”ہوز“ نامیں آزمانک علا الدین الآزاد ء نبیس اتگ۔
 رج اتگیں آزمانکانی بنگپ:

جتائیں نام ء سرہالاں گوں مراد ساحرؔ رج اتگیں آزمانک بنگپ ء رد اہم یک دومی ء چہ جتانت ء درست گوں زندمانی ء گواچنی سرکتتاں ء بندوک انت۔

اولی رجانک آمانک ”شاعر ء وصیت“ انت اے آزمانک ء تہ ء شاعر وتی قصہ ء نمبشتہ کنگ ء انت۔۔۔ بلئے جیڑایت زندگی ء بارہ ء چون بہ نہیں آں۔

چوشکہ:

قصہ ء چہ کجا بندات بکن آں زندگی ء پوشاک ہک رنگیں سا کو لہاں گوں گوپنگ، منی دل ء تہ ء ہنچیں غم ء وشی انت آیانی آسراں نہ چم دیست کنت نہ عقل، من اے ہم نہ زان آں، منی ایتانی بندر کجانت یا من نا ایت باں پر چا باں منی دل ترس ء سرکیل انت ہزار رنگیں ترس، مرگ ء ترس، زند ء سلامتی ء ترس، دشمن ء ترس، دوست ء مہرمانی بے وفائی ء ترس۔ ہنچوش گمان بیت دل ء جاگہ ء ترس ء گپنگ۔۔۔ منی دل ء نیکی ہست ہنچیں نیکی کہ عقل ء دلیل ء گوں ثابت کنگ نہ بنت اے درستیں بار من زرتگ انت بازار ء تر آں دوست ء دشمن ء گوں تران کن آں اے درستیں ہراں گوں منی دل دریک دریک کنگ ء گیت ء کدی کدی ہنچوش گمان بیت منی دل نہ انت مشینے یا کھلکے چکرگ ء انت یا من ء کھلکے سینگ ء انت۔۔۔ بلئے مشین ء راہم پہ سارت بیگ ء کمیں دم دینت بلئے اے کدی دم بارت۔۔۔ وتی قصہ ء سر تا سر بہ کن آں ہمو دا چہ زندگی بندات کنگ۔ منی قصہ انسانیت ء رسوا کنوک انت من اے دنیا ء کجام دروگ ء چہ وتی قصہ ء بگج بکن آں بزگی ء واری چہ من ء نہ برایت۔ دکاند ارانی وادار، درستیں چک نادراہ انت جن چرایت زار کنت گشنے جلا دے پھانسی دیگ ء انت واب ء آرام نیت نہ وتی چکاں جو نیں نانے دات کن آں نیکہ اکاپیں مہرے بس دم پہ سہت ہمے وہم ء گمان ء ماں ہیالان انت چومہ بیت وادارے بیت منی لوگ ء بہ نکت ایت وادار پد ء یک وادارے نہ انت باز انت گشنے گوں وت شور کن انت کاینت۔

نہ گشے کہ اے ہما وام دیوک انت وام ء دیگ ء باری ء بچند ء مہرے داتگ بلئے رند ء چہ درستیں رہنداں سندایت نہ گشے کہ آئی ء سر ء چشیں روچ کاینت بس وتی دولت ء بازی ء شان ء انت۔ شاعر وتی جاواں انسان ء انسانیت ء شاہیم ء طورایت ء ہنچوش گمان کنت ادا انسان نیست انسانی مہر ء دوستی ء چارایت گر میں آہسر دکش ایت ہر دم اے ہیال کنت کسے دروازگ ء کنگ ء انت نا؟ اف مہنگائی۔۔۔ اف غریبی۔۔۔ (1)

راجا نک کر تکیں آزمانکائی تہ ء گیشتر ہنچیں بُنگپ انت کہ آگوں چاگرد ء راجمان ء بندوک انت یا وگو اپنی زند ء اصلاح، عکاسی ء کن انت دگہ یک جوانی یے امیش انت ساحرؔ راجا نک ء ہمراہی ء نوکتریں سرہال ہم چیر نینگ انت۔

پہ درور کرشن چندر ء ”گو انزگ“ نامیں آزمانک چہ ”من“ ء ”یا“ ”راوی“ (واحد متکلم) ء چوش بندات بیت:

کارست (من) (راوی) ہالتاک وانگ ء انت ہالتاک واناں داں چم ء دلی ء ”دریا گنج“ ء یتیم خانہ ء عکسے ء کپ انت کہ آئی ء ڈن ء گو انزگے درتنگ مردم وتی کو نکلیں چکاں گٹر ء دگہ کاہ ء بوچانی تہ ء دور دیگ ء بدل ء ایشی ء تھا ایر کن انت (کارست من) (راوی) ہیال کنان ء وت ء ہمود ء سرکنت یتیم خانہ ء پانپاہ بیت چارایت داں پیر سالیں جنینے کیت گو انزگ ء نزنیک ء پچھلے زوت ایرکنت پد ء زوت روگ ء جہد کنت راوی رند ء کپ ایت، رسیں ایت ء جست ء کنت! اے کئی چک انت؟ تو ایر کت ء و اتہ بوت ء نین گوں ار سیگیں چماں پٹو دنت منی جنک ء چک انت۔ منی جنک ء انگت سور نہ کرتگ۔ منی چکانی پت ء وتی بدلی ”مدراس“ ء کنگ چوش ہم گشتنگ ء دگہ سورے کن آں انگت اے ہال ء سہی نہ انت راوی گوش ایت گڑا سور ء دے دے یاومے ملک چونہ کپنگ و شہالیں، جوانیں ورناباز انت گوں آیاں سور ء دے پیر زال ارساں پہک کنان ء پرا یتے ء گوش ایت شر انت منی چک تو ء بزور راوی گوش ایت من سور کرتگ دومی نیمگ ء سور ء نہ کرتگ۔ گوں اے گپ ء پیر زال ء یلہ دنت پد ء کیت وتی جاہ ء بزاں گو انزگ ء نزنیک ء وت ء ٹیپن ایت۔ راوی مردماں گو انزگ ء گند ایت بلے مردم ءے چوزیات نہ گند انت چم ءے گو انزگ ء سک بنت پد ء چارایت داں بار بندیں جنکے پڑمین گدانی تہ ء کچھے گو انزگ ء تہ ء ایر کنت کچھ ء چہ گریوگ ء تو ارچست بیت کارست رند ءے کپ ایت اے دگ ء پرادگ دانکہ رسیں ایت ءے جنک گوش ایت نبا کہ نوں منی رند ء بیائے من ترا پولیس ء دست ء دیاں، راوی جواب دنت من ہوں ہمے لوٹ آں تئی ہمراہی ء پولیس ء گور ء بہ رواں ہما جنک ء بارہ ء گپ بہ جن آں کہ چک ءے آور تگ گو انزگ ء ایر ءے کرتگ۔ جنک گوش ایت چک زانا منی انت؟ راوی پٹو دنت اے گپ ء ڈاکٹر گیشین ایت شر تر انت چک ء برکش ء پولیس ء سنتری یے ہم بیت پولیس ایشان ء چارگ ء بیت ء پولیس ء گاڑی یے ہم گوں ایشانی نزنیک ء گوزایت جنک گوش ایت بہ رواں موڑ ء تہ ء مند ایں گپ جن ایں پد ء گوش ایت توبہ لوٹ! پچے لوٹ ءے؟ چنکس ززلوٹ ءے؟ گپ جناں وتی گوش ایت ء سہراں کش ایت دست ء سنگھاں ء پراس ء چہ پنچ صد کلا رکش ایت ء دنت گوش ایت من ء یلدے راوی گوش ایت من لوٹ آں تو وتی چک ء برجنک گوش ایت من جنین چکے آں سور نہ کنگ اے منی چک نہ انت راوی گوش ایت اے کئی چک انت؟ جنک گوش ایت اے منی چک نہ انت، منی دوست ء چک انت۔ راوی گوش ایت تئی دوست ترا کہ انچو دوست انت ترا چکے لاپ ء دانگ ءے گوں آئی ء سور کن، جنک گوش ایت آصور کنت بلے من صور کنگ نہ

لوٹ آل من ۽ دوست ہم بیت پرچاکہ آغر بیے منی خرچ ۽ درچ ۽ دات نہ کنت منی در ستیں دز گہاراں گوں مالداراں سور کرتگ۔ راوی گوش ایت اے چک کئی انت بروہائی ۽ بدئے جنک گوش ایت! منی دوست ۽ چک انت منی دوست سوداگرے راوی گوش ایت گڈاں گوں سوداگر ۽ سور کن، جنک گوش ایت من ۽ سوداگر ۽ گوں سور دوست نہ بیت۔ راوی گوش ایت، تو گڈا سور نہ کن ۽ تئی مسلہ جی؟ انت جنک گوش ایت مسلہ باز انت من ۽ الم دوستے رس ایت، چو غریب ۽ وڑا شرننگ ۽ سوداگریں دوست ۽ وڑا مالدار بیت گوں اے گپاں موٹر ۽ دروازگ ۽ پنچ کنت گوش ایت تو اے زڑ ۽ سہراں بہ زور من ۽ یل دئے راوی شرنندیت وت ۽ گیگ کنت گوش ایت موٹر ۽ چہ دستاں شود موٹر من ۽ دوست انت جنک گوش ایت، اے چک ہمے موٹر ۽ آوارنگ دگہ ہرچی لوٹ ۽ بلئے! اے موٹر نہ دیاں راوی زہر ازہر گوش ایت من ہمے لوٹ آل تئی وڑیں مات چک ۽ بدل ۽ آسنیں موٹر پیدا بہ کنت، ریفریجریٹر پیدا بہ کنت یاریڈیو پیدا بہ کنت گوں اے گپاں ہوار موٹر ۽ دروازگ ۽ گوں زور ۽ بند کنت، پد ۽ گوانزگ ۽ نیمگ ۽ روت اے وھد ۽ شپ ۽ تھاری گیسن بوان بیت دمک ۽ دراجی ۽ بلب بلگ ۽ بنت چماں گوانزگ ۽ سک دنت۔۔۔ چار ایت داں لیگار گدیں جنینے گوانزگ ۽ کش ۽ اوشت ایت پد ۽ جہل بیت ماں پوش! تگلیں چادر ۽ چہ چیزے کش ایت گوانزگ ۽ تہ ۽ آیر کنت داں دیر ہمد اوشت ایت کیرے روت پد ۽ بیرو کنت گوانزگ ۽ نزیک ۽ کیت چک ۽ چہ گوانزگ ۽ کش ایت روگ ۽ لگ ایت گوں ترندی ۽ رندا ۽ کپ ایت سکھ برادر رس موٹر گیر اج ۽ پشت ۽ رسین ایت سری ۽ لمب ۽ ۽ چک ایت چار ایت داں اے جنینے نہ انت مزن سندیں مردے ریش ۽ ہم داشنگ راوی جست ۽ کنت اے کئی انت گوں بڑگی ۽ گوش ایت حوالدار صاحب من ۽ بکش اے منی چک انت ماہے بیت منی چکانی مات ۽ دنیا بدل کرتگ، ہرچی منی دست رس ۽ بوتگ آ زال ۽ کفن ۽ کسارت ۽ خرچ بوتگ انت۔ اے منی ششمی چک انت دگہ پنچ چک منی لوگ ۽ انت آہوں لنگڑ انت پد ۽ شش ماہ بیت سر جنگ ۽ آل روزگار دست نہ کپ ایت، من چار اتگ اے چک ۽ بازیں گریوگاں چہ شرتز انت یتیم خانہ ۽ برن ۽ سے روج انت لوگ ۽ ہچ نیست بیچارکت یتیم خانہ ۽ مردم ۽ رودین انت پد ۽ چار اتگ اے نک سر جمیں زند ۽ تے بیت ہرچی کہ من دیستگ آئی ۽ چارگ ۽ رند لوگ ۽ ہم روگ نہ لوٹ آل من ہمے گوانزگ ۽ وپسگ لوٹ آل، بلئے گوانزگ باز کسان انت منی گناہ باز من انت (2)

چہ اے رنج اتگلیں آزمانک ۽ نہ تہنا ساحتہ رجانکاری ۽ خاصیں بنگے ۽ نیمگ ۽ چار اتگ بلکیں بلوچی لبزانک ۽ ”کرشن چندر“ وڑیں مزن نامیں آزمانکارے ۽ بیچار ہم کناینگ رجانک ۽ سپتاں چہ اے ہوں یک سپتے کہ دنیا ۽ کسان ۽ مز نیں لبز انکاں شہنویس ۽ شاہکاریں لبز انتانی بیچاروکی ۽ ہم کنت۔

حسن الدین احمد نبشتہ کنت:

”ترجموں ہی کی بدولت کئی ادیبوں اور شاعروں کو بین الاقوامی شہرت حاصل ہوتی ہے آج
کالیداس، عمر خیام، حافظ، شیکسپیر، گوٹے اور غالب کو جو عالمی شہرت حاصل ہے وہ محض
ترجموں کی رہین منت ہے“ (3)

دگہ آزمائے ”کافر“ نام ء نیم کھل نیگ انت اے آزمائے روٹگ نیکراھی آسر پندی (مذہبی انتہا پسندی) ء سگ
انت چوشک مئے گورء، لہتیں مردم نیکراھی ء پھوتی من ء مراداں کار مرزنگ ء انت یا کہ نیکراہ دیم ء اسپر، بوتگ دومی دوپوستی ء
دودی ء جاورال ء زند ء دیم تامورنگ۔ مراد ساحر ء اے جاورالان ء چموت دیستگ ”کافر“ آزمائے مھے وڑیں جاورالانی کسانیں
درورے ہنچوش جہل ء داتگیں ”کافر“ آزمائے آکر دلگوش کرزایت:

اے آزمائے کارست سیتل گوں وتی جن مائی ٹلی ء وتی دین ء بدل کنگ لوٹ ایت سیتل تمنی رد ء ”اوڑے“
(ہندویے) چہ ہندوی دین ء درکپگ لوٹ ایت نماز کنگ لوٹ ایت اے ارداگ پد ء وتی جن ء زورایت

ھمراھی ء مسیت روانت ملا سیتل ء نام ء ”عبداللہ“ ء نام ء بدل کنت جن ء نام ء مائی ٹلی ء ”فاطمہ“ ء نام ء بدل کنت سیتل ء گوش ء
نالکاں ھم کش ایت کہ پہ مسلمانی ء روانہ بنت دوئیں ھمراھان ء دو بر نکاح دنت، دراھیں شرعی لوٹاں گوں عبداللہ گوں وتی جن
فاطمہ ء مسلمان بوت دومی نیگ ء وتی تمن ء سردار پھلگن مل ء حکماں نہ من ایت درستیں مردمان ء زہر ء دگران کنت ہندوی
دین ء نہ من ایت مردم اول ناوش بنت پد ء سردار پھلگن مل ہوں آئی ء دیم ء وتی شرطان ایر کنت بُنی ہند ء درے کنت دو بر آئی ء
راانگو آئیگ ء ہوں مکن کنت پد ء سیتل ء گواہا لڑ ھم ھمے میتگ ء جاھمنند انت دانکہ گواہا لوگ ء آئیگ ء اجازت ء ھم نہ
بیت۔ سیتل اے درستیں شرطان من ایت نماز کنت بزائ مسلمان بیت چیزے مدت ء پد عبداللہ ء گواہا بیمار بوت بھائیو
عبداللہ ء گواہا زہگ آھت عبداللہ ء رند ء مھے دمان ء عبداللہ ء دیم ء سردار ء شرط ماں ہیالاں ظاہر بوت انت بھائیو ء گوشت ء
من آنگو آھت نہ کن آل مات ء گاڑی ء کن ء بیمار۔۔۔ بھائیو سر پد ات عبداللہ پر چاچوش گوشگ ء انت بھائیو ء گوشت پت ء سردار
ء کر ء دسندی کرتگ جازات ء گپتگ بیا، نوں گڑا عبداللہ وتی گواہا ء چارگ ء شت دومی نیگ ء اے ھال ملا ء سر بوت
کیکرے ملا ء کلورہ راہی کت کہ ھمنکس کافرانی گورا دیر جل ء ایمان ات ھمنکس نزور بیت چرے کلواھاں پد ملاح نار بجوت روت
سردار ء میتگ ء عبداللہ ء گوانک کنت سردار پھلگن ملا ء گند ایت گوں آئی ء گپ ء تران ء بیت دانکہ عبداللہ کیت سر بیت سردار ملا
ء جُست کنت کہ اگاں عبداللہ بیران بہ بیت گڑا شما عبداللہ ء جن ء وتیگ کن ات؟ ملا گوش ایت ھوپر چانا!!۔۔۔ پد ء سردار

جُست کنت اگاں عبد اللہؔ جن بیران بہ بیت شماعبد اللہؔ مسلمانیں جنے دینت؟ گوں اے گپ ء مَلّٰفِخ برانز گیت، سہر ترایت پرچاکہ آوتی زات ء ٹک ء ابید دگران ء وتی جنکاں نہ دینت۔ آیانی گوراھر کیے وتی ٹک ء ساٹنگندی کنت۔ کلوہڑ ووتی ٹک ء بزیاں ہر تمن وتی وتی ٹک ء مردماں دوست دارایت گوں اے گپاں سردار عبد اللہؔ نیمگ ء چارایت بچکند گے جنت۔ عبد اللہؔ یکبرے پدء ملاء درستیوں قول ء قرار ء شرطان شمشکار بوت نرم نرم ء سردار ء دست ءے گپت۔ دومی روج ء ریش ءے سات وتی ران ء جرمانہ ءے دات پدء ہند و بوت پتہ ء لیب (تاش) ء گلاش بوت۔

اے ہال مسلمانان سر بوت گڑاھر کیے ء سیتل جتاںیں نامے بست کیے ء گوشت کمینہ چے زانت پلانی بوچی یے دگہ کیے ء گوشت حرپہ اسپ ء زین ء اسپ نہ بیت آخر مولوی صاحب فتح نار بچو ء دست ریشاں مُشان ء گوشت کافر آخر کافر انت“ (4)

مراد ساحرؔ گیشتر ہماٹنگپان ء دست جنگ یار جانک کرتگ کہ آچا گرد ء ابرمی تب ء گہبودی ء کر دے پیش دارانت یا کہ زند ء ہمر و چیگیں سر کپتاں (واقع) گوں ہمدپ بوت کن انت ہما آزمائکان ء گوں حاصیں در شاندا بے ء وتی زبان ء گونا پ ءے داتگ۔

”ترجمے کا جواز محض موضوع کو ایک زبان سے دوسری زبان میں منتقل کرنا نہیں، بات تو ترجمہ

کے ذریعے ترقی یافتہ زبانوں کی اسالیب کو اپنی زبان میں ڈھالنے سے پیدا ہوتی ہے“ (5)

ساحرؔ رجانک آزمانک کیے ء۔ بنگی ردا جتاںیں دروشم دارانت، دومی آئی ء کوششت کرتگ ہر ٹنگپ ء آزمانک ہمائی تب ء حساب ء رجانک بہ بیت اے گمان ہوں باز کم ودی بیت کہ دگہ زبانے ء ساچشتے دومی زبان ء رجانک کنگ بوتگ دگہ درورے ”فہمیدہ اختر“ ء آزمانک ”گنسا“ انت کہ جتاںیں بنگے ء گوں سیادی دارایت ء اے آزمانک ء مستریں کارست ہم گنسا انت چوشکہ:

گنسا غریبیں مردمے، آئی ء کار سور ء شاد ہی روچاں زہیر ونک جنگ ات زہیر ونک جنگ ء مز ء آئی ء راز زرس ات زڑاں ایر کنان داں سے ہزار ء سر بنت بلتے پہ وتی گس ء درواز گے گپت نہ کنت صد کلدار ء ہواری ء کنگ ء ترس ایت دومی نیمگ چاگرد سر پد انت کہ بنگ گنسا ء کر ء چیزے زڑہست۔ پمشکا کدی کدی مردم گوں بنگ گنسا ء پ کپت انت گڑاچہ آئی ء وام ء بدل اش لوٹ ات گنسا ء آیان ء یا و تچک ء جواب دات یا آیانی گپان ء گوش نہ داشت داں گڈی و ہدا گنسا ء گورائے ہزار زڑ بیت بلتے لوگ ء بے دروازگی ء ترس ء سیں ہزار زڑاں کچھیں ء بندایت جلال خان ء لوگبانک شندان ء میار اش کنت زڑاں سر کنت

وہدے واتر پہ گس ء گیت سر ءے دردے مانتریں ایت ہمے جیر ایت کہ چوش مہ بیت شدان ء قصایے بہ گیت اے گرتی آئی ء رانندگ ء نیل ایت پد ء پہ جلال خان ء لوگ ء تچان ء روت اے وہد از ہیر ونک جنگ ء ہم یلہ داتگ (6)

اے آزمائک ء اندر ء یکے وچ مہ گندی، دومی زمانگ ء ترس گندگ ء گیت کہ بگ گنسا ء چیزے زڑ ہست بلے وت ء گوں نیز گاراں شمار کنت، چہ ایشی ء ابید لالچ یا وہم ء مارشت ہوں سہر ء بیت کہ ہمیشی پد ء از مکار ء وتی ازم باہینتگ، اے وڑیں بنگپ انسانی زند ء چاگرد ء ہمک روچ گندگ بنت۔

اے درگت ء پروفیسر ظہور احمد نبشتہ کنت:

”موضوع کا تعلق ایسے انسانی مسائل سے ہو جو بلا لحاظ ملک و ملت ہر جگہ پائے جاتے ہوں یعنی وہ عالم انسانی کے آفاقی مسائل کا درجہ رکھتے ہوں یا انسانی فطرت کے ایسے مظاہر سے تعلق رکھتے ہوں جو آفاقی نوعیت کے حامل ہیں مثلاً حسد، لالچ، خود غریزی، نفرت، محبت، دوستی حسن و عشق، سخاوت، نیکی، بدی، انا، غیرت، بے ضمیری، ہوس پرستی، غریبی، ناداری، وغیرہ وغیرہ، (7)

برزی سرشون ء ردا اگاں ساحر ء آزمائکانی بنگپ چارگ ء چکا سگ بہ بنت داں نہ گوش ءے کہ ساحر ء ہمے وڑیں ہیالے دیم ء نہ بوتگ گشے ہر آزمائک جتائیں بنگپے ء ہمراہی ء ہمے ہیال ء پد ء رجانک ء کالب ء آرگ بوتگ۔

بنگپ ء بابت ء برزی چاریں رجانک آزمائک ”شاعر ء وصیت“، ”گوانزگ“، ”مکافر“، ”گنسا“ ء ابید ایدگہ آزمائک چوشکہ خلیل جبران ء ”جوریں الہان“، ”ٹالسٹائی ء ”یل / ہیر و آف دی سوویت یونین“، ”میکسم گورکی“ ء ”شاہین ء سوت“ علاو الدین الآزاد ء ”ہوز“ ء پچی ء کلئیں ’ رجانک ’ زندگی ء راجمان ء شہرگ ء گوں بستگ آنت، سلہیں چاگردے ء نشونداری ء کن آنت۔

ساحر ء رجانکاری ازمی دانشت:

رجانکاری یک ازمے، ہر ازم چوشکہ جتائیں تہے داریت جتائیں لوٹ ء گزراں پد تو امیں شکلے اختیار کنت۔

ہمے رنگ ء رجانکاری ء ہم وتی جتائیں لوٹ آنت۔ چوشکہ بن گپ، تکنیک، در شاندا ب، ء اے دگہ ہوار آنت۔

تکنیک:

رجائکاری ء تکنیک چونہا بازا انت چوشکہ لبز پہ لبز تکنیک، تہ پروشی تکنیک، ویل کنگی تکنیک، مان دیگی تکنیک، آزات بیانیہ تکنیک، ہمسنگس تکنیک، مان دیگی تکنیک ء دگہ ہوار انت۔ بلے رجائکاری ء وھدء ھمک رجائکاری وتی تب یا ھما نکان ء موادء کہ رجائک کنگ لوٹ ایت آئی ء تب ء حساب ء یک، دو تکنیک یا چد ء گیسن، تکنیک کار مرز کنت۔

سوب ایش انت رجائکاری یک ھنجیں ازم ء ھزرے کہ یک تکنیک ء اندر ء اتک نہ کنت، اگاں بیئت گڈا آوڑ کہ تو اندر بیگی لوٹ ایت آوڑ نہ بیت۔ پمشکار رجائکاری گور ء مارا کم چہ کم دو یادو ء گیسن تکنیک ء دروشم الم گندگ ء کیت۔

ھے وڑ مراد ساحرؔ رجائکاری ایتگیں آزانکاں چار ایں داں مارا ھواریں تکنیک دروشم گندگ ء کیت۔ ایشی سو ب یکے ایش انت کہ ھمک آزمانک ء بنگپ جتا انت، دو می بنگپ ء جتا ئی، یک ریچی ء ھمبندی بر جاہ دارگ ء ھیال گور کنگ بوتگ۔

تکنیکی درور:

مراد ساحرؔ رجائکاری ایتگیں آزانکاں گیشتر لبز پہ لبز تہ پروشی تکنیک کار مرز کرتگ چہ ایشی ء ابیدماندیگی تکنیک، بدل کنگی تکنیک ء، ھم مک ءے زرتگ۔

لبز پہ لبز تکنیک:

لبز پہ لبز تکنیک ھا تکنیک انت کہ رجائکار بیرگ ء لبز ایں وتی زبان ء تریناں کار مرد ءے کنت ء اے ھا تکنیک انت کہ گیشتریں رجائکار ایشی ء کار مرد کن انت ء گیشتریں رجائکاری رجائکاں ایشی ء درور ء مثال دست کپ انت، ھے وڑ ء بلوچی لبز انک ء ھوں ھے جا درال گندگ ء کیت۔ ھنچوش مراد ساحرؔ ھم لبز انک ء یک ندکارے ء آئی ء رجائکاری تہ ء ھم مارا لبز پہ لبز تکنیک ء درور گندگ ء کیت۔

ھے وڑ خلیل جبران ء آزمانک ”امید اور جوانی“ ء ساحرؔ ”امیت وورنائی“ ء نام رجائک کنت ایشی ء تہا مارا لبز پہ لبز تکنیک دروشم ء دیست کن ایں چوشکہ:

(خلیل جبران۔ امید اور جوانی)

”پھر میں نے دیکھا کہ انسان گلا پھاڑ کر دانائی کو آوازیں دے رہا ہے کہ وہ آکر ان بلاؤں سے نجات دلائے، لیکن دانائی نے اس کی پکار سنی ان سنی کر دی۔۔۔ اس سے پہلے جب دانائی نے

شہر کی گلیوں میں اسے آواز دی تھی۔۔۔ پھر میں نے حرص و آرز میں مبتلا ان وعظین کو بھی دیکھا جو کمال عجز انکسار سے آسمان کی طرح رحمتوں کے لئے ہاتھ پھیلا رہے تھے۔ پھر میں ایک نوجوان دیکھا جو خوش کلامی سے ایک دوشیزہ کا دل جتنے میں مصروف تھا لیکن ان دونوں کے جذبات محو خواب تھے ان کے دل الواہیت سے کوسوں دور تھے۔ پھر میں قانون سازوں لمبی لمبی بے کار تقریریں کرتے سنایہ سب اپنی مصنوعات کو دھوکا اور تملق کی فروخت کرنے کے آرزو مند تھے“ (8)

ہمے ٹکڑے راد ساحر اے پیم رجانک کرنگ:

(مراد ساحر: اُمیت وورنائی)

”پدا من دیت دانکہ انسان گٹ ء پڑے کو کار کنگ و دانائی ء راتوار کنگ ء انت کہ آبیت و اے چہ بلایاں آئی ء رابہ ر کینیت۔ بلئے دانائی بچ گو شدارگ ء نہ ات۔ ایشی ء پیسر دانائی ء کہ شہر ء دمکانی تہا توار پر کنگ ات۔۔۔ پدء من حرص و ہوس ء گرفتاریں بلایاں ء دیت کہ آبا زرمی ء آجزی ء گوں آسمان ء نیمگ ء رحم ء واسطہ دستاں شہار دیگ ء ودعالو ٹگ ء انتت۔

پدء من یک ورنائے دیت کہ آگوں وش لسانی مہر نگیں جنکے ء دل ء وتی نیمگ ء ترینگ ء جہدء ات بلئے دو بینانی جذبات و اب و ایر موش انتت۔۔۔۔۔ پدا من قانون جوڑینو کان ء دراج دراج و بے کاریں گشتانک دیگ و جاک و جلی کنگ ء اشکت اے درست وتی و ٹکڑے دروگیں گپانی ٹھگی و خوشامد ء نیادی ء بہا کنگ ء واہش مند انتت۔“ (9)

برزء داتگیں ٹکڑے چہ جوانی سہر ابیت کہ ساحر ء وتی رجانکاری تہ ء لبز پہ لبز تکنیک گیشن کار مرز کنگ۔ ہمے رنگ ء چہ لبز پہ لبز تکنیک ء ابید ساحر ء رجانکاں تہ پروشی تکنیک ہم گندگ بیت۔

تہ پروشی تکنیک:

تہ پروشی تکنیک ہما تکنیک انت کہ آئی ء اندر ء لبز مٹ کنگ بنت، ردپر ویشگ بنت، یا کہ ہنچیں نام ہم

کاینت کہ بدل کنگ بنت۔ ہنچوش کہ ڈاکٹر گل حسن وتی منبٹانکے ء اے ردء نبشتہ کنت:

”اے رج جانک ء یک حاسیں راہبندے کہ ایشی پدء جملہ تہ پروش کنگ بنت گشتانک ء راجہ تہ ء
 پروشنگ، بہر کنگ، ہمے چارگ بہ بیت کہ گشتانک یکیں مانی ء بدنت بلے آپے ء رہبند مٹ بوت
 کنت تہ پروشی ء رہبند ء پدء جملہ چہ تہا پروشنگ بیت لبزانی جاہ مٹ کنگ بیت، دانکانی جاہ مٹ
 کنگ بیت“۔ (10)

ہمے وڑاے سرشون ء پدء ماسا حرء رج اتگیں آزمانکاں دیم پہ دیم کن این داں آیانی تہ ء مارا تہ پروشی تکنیک جاہ پہ جاہ
 گندگ ء کیت۔

ہنچوش کہ خلیل جبران ء نبشتگیں آزمانک ”شاعر کی موت“ ساحرء ”شاعرء مرک“ ء نام ء رج جانک کرتگ ایشی ء
 کسانیں ٹکرے بہ گندات:
 (خلیل جبران، شاعر کی موت)

”سینکڑوں برس بعد جب اس شہر کے لوگ ناقدر دانی، جہالت اور ناواقفیت کی تکلیف دہ نیند سے
 بیدار ہوئے انہوں نے شہر کے سب سے خوبصورت باغ میں اس شاعر کا مجسمہ نصب کیا۔ اس
 کے نام پر عمارت بنائی گئی“ (11)

پدء ہمیشی ء راسا حرء ”شاعرء مرک“ ء نام ء رج جانک کرتگ ء ایشی ء تہ ء مارا تہ پروشی تکنیک ء دروردست کپ ایت ہمے
 رج اتگیں آزمانک دومی درورچوش انت:
 (مراد ساحرؔ: شاعرء مرک)

”صدانی سالوں رند، ہمے شہرء مردم، بے قدری، جاہلی، و زانکاری ء تکلیف دیوکیں واب ء چہ
 ہاگہ بیت انت آھاں شہرء درستاں چہ ڈولداریں باغ ء تہ ء شاعرء ”مجسمہ“ جوڑ کنا نینت آئی ء نام
 ء مزنیں ماڑی و قلات اش اڈ کنا نینت“۔ (12)

چرے کسانیں درورء وانگ ء رند پدء بیت کہ مراد ساحرء اے آزمانک ء تہ ء تہ پروشی تکنیک کارمرز کرتگ ہنچوش کہ
 برزی رداں دیگ بوتگ ات کہ تہ پروشی تکنیک ء تہ ء لبز پروشنگ بنت، رد بدل کنگ بنت، دانکہ اصلیں ہیال دیم ء
 بیت۔ ہنچوش کہ نشان جنگلیں برزء لبز رداں چہوت پدء بیت کہ ساحرء چتور ہیال ء گشینگ ء لبزانی تہ ء بدلی آورنگ۔

ماند نیگی تکنیک:

ماند نیگی تکنیک ہما تکنیک انت کہ ایشی ء تہ ء ر جانکار سیاہگ ء بنکی ہیال ء بر جمی ء ر جانکار آج وتی نیمگ ء لبز ء ر داں سرین

ایت۔

”ر جانک ء تہ ء ماندیگ ہمار ہند انت کہ ایشی ء چہ گشتانک سرجم بیت انت۔ چیا کہ بازیں وصدہ

دگے زبانی گشتنگیں گپ جو انیں وڑ ء سرجم نہ بیت پمشکہ ر جانک کنگ ء و ہدہ اے کمی پیلو کنگ

بیت۔“ (13)

چرے سرشون ء چے مازانت کن این کہ دری نکان ء ر جانکاری ء چندے ہنچیں لبز کانت کہ آیانی بدل لبز دست نہ

کپ ایت گڈار جانکار چہ ماند نیگی تکنیک ء کمک زور ایت۔

خلیل جبران ء آزمانک ”امید اور جوانی“ دگہ کسانیں ٹکرے دلگوش کرزایت:

(خلیل جبران، امید اور جوانی)

”میں نے آزادی کو تن تہنا پھرتے اور پناہ کے لئے دروازوں پر دستک دینے دیکھا کسی نے اس کی

طرف توجہ نہ کی پھر میں نے عیش و عشرت کو بڑی شان و شوکت کے ساتھ ٹہلتے دیکھا عام لوگ

اسے آزادی کے نام سے یاد کرتے تھے۔ پھر میں نے یہ بھی دیکھا کہ انسان اپنی بزدلی کو چھپانے

کے لئے کئی قسم کی حیلہ جو نیاں کر رہا ہے۔ بزدلی کو صبر کہتا ہے کاہلی کو بردباری اور تحل کے نام

سے یاد کرتا ہے اور خوف و ہراس کو خوش خلقی سے تعبیر کرتا ہے۔“ (14)

ساحر ء ایشی ء ر اچوش ر جانک کر تیگ:

(مراد ساحر: اُمیت و جوانی)

”من بزگیں آزاتی ء را ایوک تہنا پہ پناہ ء واستہ دروازگ ء سر ء ڈیک وارینگ ء دیت یلئے کسے ہم

وتی لوگ ء دروازگ ء پپہ آئی ء واستہ پچ کنگ ء نہ ات پدا من عیش و عشرت ء ر امن ٹہل و شان

تروتاب ء دیت کہ ہر کس آئی ء ر آزاتی ء نام دیگ ء ات۔۔۔ من اے ہم دیت کہ انسان وتی

بزدی ء چیر دیگ ء واستہ تہر تہر نیمون کنگ ء آت، بزدی ء راصبر، کابلی ء راسلگ، تخل، بیم و ترس

ء راوش لسانی ء نامی بستگ ات۔ (15)

برز ء دا تگلیں ہا ٹکر کہ آیانی چیر ء نشان جنگ بوتگ ہے نشان جنگیں رما رماند نیگی تکلنیک ء شون ء دینت ہنچو شکہ
”میں نے آزادی کو“، ”من بزگیں آزاتی ء را“، ”دروازوں پر دستک دیتے دیکھا“، ”دروازگ ء سر ء ڈیک وارینگ ء دیت“، ”کسی
نے اس کی طرف توجہ نہ کی“، ”کسے ہم وتی لوگ ء دروازگ ء پہ آئی ء واسطہ پچ کنگ ء نہ ات“، ”اسے آزادی کے نام سے یاد
کرتے تھے“، ”آئی ء را آزاتی ء نام دیگ ء ات“۔ اے درورانی چار ء پتاس ء پد ہنچوش زانگ بیت کہ مراد ساحر ء ماند نیگی تکلنیک ء
ہمرائی ء بدل کنگی تکلنیک ء دروشم ہم کار مرز کنگ گوں۔

برزی سطرانی ٹکر ء چہ ”امیت وورناتی“ ء زورگ بوتگ ایٹی ء تہ ء اے درور ء ”ماند نیگی“ ء ”بدل کنگی تکلنیک“ ء نہ تہنا
ردانی جوڑشت ء ساخت ء سر ء سمان دور داتگ، بلکیں بُندری نکاں ہوں پشت نہ گینتگ۔ ہر دو ٹکرانی دیم پہ دیم کنگ ء چہ دوینانی
نیام ء دگری ء مارشت و دی بیت۔ ایٹی ء سوب اگاں درگیجگ بہ بیت داں ماچوش گشت کن ایں کہ رج جانکاری ء و ہد ء یک تکلنیک ء کار
گرگ رج جانگ ء بیلوئیں معن ء گیشینت نہ کنت پمیشکایک ساچستے ء نکان ء یکے ء چہ گینت تکلنیک کی مک پکار بیت ء مراد ساحر ء ہم وتی
رج جانکائی تہ ء یکے ء گینت تکلنیک کار مرز کنگ۔

تکلنیکسی رد ء مراد ساحر ء سر جمیں رج اٹگیں آزمانکانی وانگ ء پتاسگ ء پد آسر ہے درکیت کہ ساحر ء رج جانگ ء و ہد ء ہا
بُنگپ چار اٹگ ء رج جانکاری ء و ہد ء ہواریں تکلنیک ءے کار گپتگ آنت ”شاعر ء مرک“ زگریں مثالے کہ ایٹی ء اندر ء تہ پروشی
تکلنیک ء ابیدماند نیگی ء بدل کنگی تکلنیک کار گپتگ آنت۔

ساحر ء رج اٹگیں آزمانکاں دگری ء مزینیں درور ہا و ہد ء دست کپ ایت، چوشکہ خلیل جبران، کرشن چندر، ٹالسٹائی ء
وڑیں آزمانکاراں ء جتائیں رج جانکاراں رج جانگ کرتگ انت یا جتائیں کتاباں رد بندی صورت ء دیم ء آور تگ آنت۔ پمیشکا چوش
زانگ نہ بیت کہ ساحر ء چہ کجام کتاباں زرتگ ء رج جانگ کرتگ آنت ایٹی ء مثال امر تا پر تیم ء آزمانکانی کتاب یکے
”افسانے، امر تا تیم“ ایم سرور ء رد بند داتگ، دومی ”امر تا پر تیم کے بہترین افسانے“ طارق محمود ء رد بند داتگ۔ اے دوئیں
کتابانی تہ ء امر تا پر تیم ء آزمانک ”کیلے کا چھلکا“ کہ ساحر ء ”موز ء پوست“ ء نام ء رج جانگ کرتگ کہ اے آزمانک مارادگہ دگہ
دروشاں دست کپت ایت۔ بزاں اکر (متن) ء نیام ء دگری ء دروشمے گندگ ء کیت اگاں مراد ساحر ء رج اٹگیں آزمانکانی تہ ء
چیشیں فرکے ء گمان مارشت بیت گڑاں ایٹی ء مسترین سوب ہمیش ایت۔

ساحرؔ درستیں آزمائک اُردو زبان ء چہ رجانک کر تگ انت اردو ء چہ ر جینتگیں آزمائکانی نقص ء تاوان ء بارہ ء ڈاکٹر ناگمان وتی ہیال چوش در شانتگ:

”بلوچی افسانہ ء بد قسمتی انت کہ چشیں مردم نیست کہ آروسی، فرانسسی، انگریزی وغیرہ بزانت ء اے زبانانی افسانہاں مچ ء بلوچی ء بیارایت یا بلوچی یگاں آنگر بہ بارت ما اے کمی ء اردو ء وسیلہ ء پورا کنگ ء نیں ہر قصہ کہ آدگہ زبانان چہ ترجمہ بیت ء اردو ء کیت ما آئی ء بلوچی ترینیں۔ اے عمل ء فائدہ ایش انت بلوچی افسانہ ء نوکیں تکنیک ء ہیال رسیت یلئے تاوان ایش انت کہ چشیں ترجمہ سر تگ بنت۔“ (16)

ڈاکٹر ناگمان ء اردو نکانان ء ماں بلوچی ء ر جینگ ء را ”سرتگ“ ء نام نزانان چونی ء دانگ یلئے زانگ بہ بیت کہ جہان ء ہج رجانک اصل ء سر پ ء یا آئی ء کٹھ ء ہج رنگ ء گپت کرت نہ کنت۔
ہنچوش حسن الدین احمد اے رد ء نبشتہ کنت:

”ترجمہ عام طور پر اصل سے کمتر ہوگا۔ ترجمہ اصل کے برابر اس لئے بھی نہیں ہو سکتا کہ ہر انفرادی لفظ تاریخ کی دین ہوتا ہے اور اس کا تہذیبی پس منظر ہوتا ہے۔ ظاہر ہے کہ دوسری زبان کے مترادف لفظ کا پس منظر بالکل مختلف ہوگا کہیں دو زبانوں کے الفاظ صرف ایک حد تک ہم معنی ہو سکتے ہیں ہر ملک و قوم کے خیالات عقائد اور ادبی روایات دوسرے ملکوں سے مختلف ہوتے ہیں اسی لئے کسی ایک زبان کے شہ پارے کو

دوسری زبان میں منتقل کرنا کوئی آسان کام نہیں۔ (17)

پمشکا اے تک ء چارگ بہ بیت داں ساحر میاریگ نہ بیت، ہنچوش تکنیکی رد ء پٹ ء پولی دانشت ء پد آسرھے در کیت مراد ساحرؔ ر جینتگیں آزمائکانی چاگرد ء ہواریں تکنیکی دروشم دست کپ ایت۔ آئی ء گیشتر اردو لبزانک ء آزمائکار ”کرشن چندر، امرتا پریتیم، علاو الدین الآزاد، فہمیدہ اختر“ ء آزمائک ماں بلوچی ء رجانک کر تگ انت، چہ ایشی ء ابید چہ عربی لبزانک ء خلیل جبران ء آزمائک، ء چہ فرانسسی آزمائکاراں ٹالسٹائی ء آزمائک چہ اردو ء رجانک کر تگ۔ مراد ساحرؔ وتی آزمائکانی تہ ء لبز پہ لبز تکنیک، تہ پروشی تکنیک، ماند یگی تکنیک ء بدل کنگی تکنیک بزاں آئی ء ہواریں تکنیک کار مرزائگ انت۔

درشاندا ب:

ابرمی ردء ہنچوش کہ ہر انسان جتائیں تے دارایت۔ ہمے وڑ آئی ء درشانگ ء درانگاز ہم جتائیں تے بیت۔ ہمیشی ء اندرء درشاندا ب گیت، درشاندا ب ہمکنس مہکم ء زبدا ر بیت نبشتنگیں یا درانگاز انگیں نکان ء تہ ء ہمنچو تونداری مان بیت، دوست دارگ ء پسند کنگ بیت، وھدء ہمرانی ء ہمے درشاندا ب ندکاریا از مکار ء بچار جوڑ بیت۔

مراد ساحرؔ رجینتنگیں آزمائیکانی چاگرد ء اگاں کدی درآمدی ء گمان بیت گڈا آچہ کارستانی نام ء ہند جاہانی ناماں چوشکہ روپی، سیتیل، ایکی، دریموف، ماریا، کاٹیا، اندرے مانشو دگہ دگہ۔۔۔ ہند ء جاہانی ناماں چہ ”باب الہند، تاج گریرن ہوٹل، دریا گنج ء دگہ ہوارانت۔ ایٹاں چہ مردم گمان کنت کہ وتی چاگرد ء چہ دریں چیزے وانگ ء آل دگہ صورتاں دزرس بے برزانت ء ہمے جھدے کنگ کہ ہنچیں آزمائیک رجانک بہ کن آل کہ آہمے زمین ء دومان ء گوں نزدیک بہ بنت ”ہیر و آف دی سوویت یونین“ ہم رجینتنگیں آزمائیکانی چہ یکے چرائی ء کسانیں درورے مراد ساحرؔ رجانکاری ء درشاندا ب ء چار ء تپاس ء مارا کمک کنت چوشکہ:

”ہما دور ء کہ جنگ سست تربیت ء سپاہیگ وتی کڈکانی (خند قانی) تہا نند انت ء توکا یک مر مرا نکیں کندیلے روک کنت کہ چہ ایٹی ء روشنائی ء زیات دیت شنگ ایت تہ وڑ وڑیں ہبر ء تران کنت

یکے گیشٹ ”آھر! اے مہرچے ایت دومی پسودنت ”مہر ہمیش انت کہ یکے

دومیک ء عزت ء بکنت دانکہ دودوست یکے دومی ء۔۔۔ سیمی توکا درائنت۔ اناں! مہریک عادتے شمسے ہیال ء مردم وتی جنین یا دوست ء ابید وتی مات ء پت ء دوست ندرایت؟ مردم ء وتی اسپ دوست نہ بیت!۔ ”تو عجب، نوائے، چارمی پہ بے سبری دڑائنت اسل ء مہریک آسے کہ مردم ء سینگ ء تہاروک انت گشنے یک پترو شگلے آئی ء سچہیں جان۔۔۔ ء ہمے پیا جست ء ہبر ء حال درانج کشان بیت دانکہ سار جنٹ گڈی دانک ء گش ایت درست کند گا لگنت وتی تنگاں ماں وتی پچگاں مہر دار انت ء چہ خیال ء دنیا ء در کائنت بلے دریموف ہجر اے جست ء پرسانی تہ ء ہوار نہ بوتگ ات۔“ (18)

چہ برزء درورء نہ گش ئے کہ رجانکے دیمء انت۔ آھوں ساچستی نکانے، ساچستی نکان ء رجانک ء را خاصیں در شاندا بے ء
گر نچ ء بندگ ارزانیں کارے نہ انت اے وڑیں کار ء مز نیں از مکار ء شیواریں ندکارے کرت کنت۔

مرزا حامد بیگ ء اے رد ء جو انیں گئے جنگ:

”مترجم کا کام لفظ کی جگہ لفظ رکھنا نہیں بلکہ مصنف کے اسلوب اور زبان کی طاقت اپنی زبان میں

محفوظ کرنا ہے“ (19)

مرزا بیگ ء ہیال ء پد ء اگاں ساحرؔ ر جیننگیں آزمانک چارگ ء تپاسگ بہ بنت داں مردم اُمیت کنت کہ گوں پینتگیں
در شاندا ب ء ازم ء برزی شاہڑاں دست ء دروت بنت۔ ہمے رنگ ء علاوالدین الآزاد ء آزمانک ”ھوز“ ساحرؔ رجانک کرتگ چہ
آئی ء ہم کسانیں درورے دلگوش کرزایت:

”چریشی ء رندا پریل ء مئی ء ماہ ہم آتک انت اے وھدی ہم روچ چو کیننگ ء ات زمین چو تین ء
تپنگ ات چہ زمین ء سر در آور تگیں کر پاس ء نوک رودیں دھل کیمران انت ء آخر ء ھشک
بوت انت۔ ویرانیں چاگرد ء جھل ایر اپکیں جاگہاں داں چماں کارکت چہ روچ ء گرمی ء زمین
ترنگ ء راڑ راڑ ات ھنچو زانگ بیت ات گشے یک مز نیں نقشہ یے جوڑ کنگ نیمروچ ء وھد ء
ڈگارانہ بدانی سر ء اوشتگ ء جگر آپ بیت انت گشے زانہ تین ء وڑ ء تپگیں زمین وتی للک ڈن ء
درکتگ ات ء جائیگ ء وڑاچہ شن ء دپ ئی پچ ات آچہ وتی آس ء وت سچان ات ء گوں وتی پچی ء
وتی بزاں نوک رودیں دھلاں ایر بران ات اے ھشک سالی، واری، ڈکال، ء قحط گشے اللہ ء قہر ء

عذاب انت۔ ایسی ء آسر دیم ء سال ء زاھر بنگی ات۔ (20)

مراد ساحرؔ در شاندا ب یکے روانی، دومی چہ آئی ء در شاندا ب ء نوکتر ء شر تریں در شاندا بے ء بو ء مارشت مردم ء چاگرد
کنت بلکیں اے رجانکائی وتی جتاں تاسے، آتام زگریں بلوچی ء چاڑاں سرکیل انت۔ ساحرؔ در شاندا ب ء وشر تریں سپت ہمیش
انت۔

رد سازی:

چوناھیگا ردانک نیسی تہ تک ءجتا جتا نیں تب ء ”رد“ کا نیت چو شکہ ”سادگیں رد“ (سادہ جملہ) ”گالریچگیں“ رد (بامحاروہ جملہ) سرپوشیں رد (ہما جملہ کہ تشبیہ ء استعارہ ء تہا بہ بیت) ء دگہ ذات ء رد ہوا ر آنت۔ پدء رجانکاری ء تام ء ہمارد کارایت کہ یکے و زبان ء تب ء گوں بہ سیل ایت دومی گالریچگیں (بامحاروہ) بہ بیت۔

یلنے مراد ساحر رجانک ء پڑء رد سازی ء عمل ء چوں گوستگ؟ اے درگت ء امر تا پر تیم ء آزمانک ”موزء پوسٹ“ ء نام رجانک ء چہ چیزے اردورد (جملہ) ء آیانی بلوچی رجانک چارگ ء دیم پہ دیم کنگ بنت۔

☆ اردو: رپی کا دل بھی ایسا نازک تھا۔

بلوچی: روپی ء دل ہنچوش نازک ات۔

☆ اردو: خود پر یقین رکھتی ہوں اس لئے دوسرے پر بھی مجھے اعتماد کم نہیں۔

بلوچی: من وتی سر استد کاں، پشیا دگرانی سرا ہم منی باور کم نہ انت۔

☆ اردو: دو سال سے جو میری زندگی کی روح پھڑ پھڑا رہی تھی اب میں بھی ختم ہو جاؤں تو مجھے اس کا کوئی ملال نہیں۔

بلوچی: دو سال ء چہ منی زندء ارواح کہ پلپٹگ ء ات نیں ہرچ و ہدے کہ ہلا س بیت من ء آئی ء ہج رنج نہ انت۔

☆ اردو: رپی کی طرح کوئی معصوم لڑکی کے لئے چھلکے پر سے گر نہ جائے۔

بلوچی: روپی ء وڑادگہ ناگنا ہیں جنکے چہ ”موزء پوسٹ“ ء سرامہ شتریت ء مکپ ایت۔

برزی سطرانی درستیں رد تہنا یک آزمانکے نیگ آنت آیانی ساخت ء اندری معنا ہم درا بنت۔ مردم زانت کنت کہ چنکس ہیال داری ء گوں کماہگ بوتگ۔

ردانی ساخت ء بارہ ء نصیر احمد گوش ایت:

”اگر جملے کی ساخت کو پوری طرح دھیان میں نہ رکھا جائے تو مفہوم کی روح تو متاثر ہوتی ہے تحریر میں خیال کا تسلسل بھی ٹوٹ جاتا ہے۔ (21)“

مراد ساحر ء رجانکاں خیال ء پرشنگ ء گمان گندگ نہ بیت۔ البت جاھے جاھے ء نزوریں ردالم گندگ بیت یا کہ آیانی ساخت نزور بوت کن انت بلئے اے چیز آئی ء زبان ء شیر کنی ء دیم ء درابوت نہ کن انت۔

پولکاری ء چه اے گپ تجک بوتگ کہ واجہ مراد ساحر بنداتی اهد ء رجانکاراں چه مسترین نامے رجانکاری ء بن ہشت ء ایرکنگ ء گون انت آئی ء اگاں کجام لبزانک ء آزمانک رجانک کرتگ انت، آگڑا فکر ء لیکھے ء پدء کرتگ ء آئی ء دیم ء وتی چاگرد، وتی دودمان ء وتی زمین بوتگ یا ء ہما سر کپت (واقعہ) کہ جند ء سر اے گوستگ انت یا کہ آئی ء زندمانی ء گون نژیکی اش داشتگ۔

آسر:

مراد ساحر ء رجانک آزمانکانی بستار برز انت بلئے ارمان ء ہبرایش انت کہ دنیگانو کتریں پدر تیج ء دیم ء نہ گوستگ انت کہ چه آیاں رجانک ء بارہ ء نپ چست کنگ بہ بیت رجانک ء تکنیک، در شانداب ء زگریں تب ء آشنا بہ بنت۔ ساحر ء رجانک نہ تہنا اے کار ء کرت کن انت بلکیں دگہ ہوں مسترین کارے کرت کن انت آکار بلوچی لبزانک ء رجانک ء معیار ء گیشنگ انت کہ انگت نہ گیشنگ اتگ۔ دنیگانگ نہ بیت کہ بلوچی ء جوانیں رجانک ء سپت جی انت ء نزوریں رجانک کجام انت پرے کار ء گیوارگ ء ساحر ء رجانک گیشنگیں آزمانک الم درورے بوت کن انت۔

سرشون:

- 1: ساحر، مراد، شاعر ء وصیت (رجانک) ماھتاک اومان، اکتوبر / نومبر، 1995، تاکدیم۔ 5-8
- 2: ساحر، مراد، گوانزک، (رجانک)، ماھتاک لبزانک، جنوری، 1994، تاکدیم۔ 53-58
- 3 : احمد، حسن الدین، فن ترجمہ، (نہشتانک)، فن ترجمہ کارى، (رد ء بند)، صفدر رشید، اسلام آباد: پورب اکادمى 2015، تاکدیم۔ 38
- 4: ساحر، مراد۔ کافر، (رجانک)، ماھتاک بلوچى، مئی، 1995، تاکدیم۔ 40-43
- 5: بیگ، مرزا حامد، اردو ترجمے کی روایت، تاکدیم۔ 207
- 6: ساحر، مراد، گلنسا، (رجانک)، ماھتاک اولس، مئی، 1968، تاکدیم۔ 28-30
- 7 : ظہور احمد، پروفیسر، فن ترجمہ، (نہشتانک)، فن ترجمہ کارى، (رد ء بند)، صفدر رشید، اسلام آباد: پورب اکادمى۔ 2015۔ تاکدیم۔ 145
- 8: کلیات جبران خلیل جبران، امید اور جوانی (افسانہ)، (مرتب) حفیظ گوھر، لاہور: گوھر پبلی کیشنز، تاکدیم۔ 36
- 9: ساحر، مراد، امیت ء ورنائی، (رجانک)، ماھتاک اولس، جنوری، 1967، تاکدیم۔ ۷۴
- 10 : گل حسن، ڈاکٹر، رجانک کہنیں کسب ء نوکیں عملے، (نہشتانک) تاکبند ہنکین، پنجمی شمار ہ، کوئٹہ: شعبہ بلوچى جامعہ بلوچستان، 2013، تاکدیم۔ 36
- 11: کلیات جبران خلیل جبران، شاعر کی موت (افسانہ)، (مرتب) حفیظ گوھر، تاکدیم 210
- 12: ساحر، مراد، شاعر ء مرک، (رجانک)، ماھتاک اولس، مئی، 1962 م، تاکدیم، 37
- 13: گل حسن، ڈاکٹر، رجانک کہنیں کسب ء نوکیں عملے، (نہشتانک) تاکبند ہنکین، پنجمی شمار ہ، کوئٹہ: شعبہ بلوچى جامعہ بلوچستان، 2013، تاکدیم۔ 37

- 14: کلیات جبران خلیل جبران، امید اور جوانی، (افسانہ)، (مرتب) حفیظ گوهر، تاکدیم۔ 37
- 15: ساحر، مراد، امیت و ورنائی، ماہتاک اولس، جنوری، 1967، تاکدیم۔ 48
- 16: صبا، بیزن، سچکان، پے گیمر تگلیں اُمیت ۽ چنگے آپ، (پیشکال)، ڈاکٹر ناگمان، کویٹہ: بلوچی اکیڈمی، 2004، تاکدیم نیست
- 17: احمد، حسن الدین، فن ترجمہ، (نیشنانک)، فن ترجمہ کاری، (رد ۽ بند) صفدر رشید، اسلام آباد: پورب اکادمی، 2015، تاکدیم۔ 83
- 18: ساحر، مراد، یل (رجانک)، ماہتاک اولس، جنوری، 1974، تاکدیم۔ 8-15
- ساحر، مراد، ہیرو آف دی سوویت یونین، (رجانک)، ماہتاک لبزانک، نومبر / دسمبر، 1991، تاکدیم۔ 51-52
- 19: بیگ، مرزا حامد، اردو ترجمے کی روایت، 2013، تاکدیم۔ 25
- 20: ساحر، مراد، ہوز، (رجانک)، ماہتاک لبزانک،
- 21: احمد، نصیر خان، ترجمہ اور لسانیات، (نیشنانک)، فن ترجمہ کاری، (رد ۽ بند)، صفدر رشید، اسلام آباد: پورب اکادمی، 2015۔ تاکدیم۔ 117